

Razmišljanje Dušana Radonjiča: Pokrajine, slaba vest poslancev?

Večer, 11.06.2025

Zasl. prof. dr. Dušan Radonjič:

»Ali je normalno, da je v Ljubljani skoraj četrтина vseh delovnih mest v Sloveniji? Da se samo iz Maribora tja vsak dan vozi skoraj 10.000 ljudi?«

Najprej se moram opravičiti bralcem, da ponovno "težim" s problematiko pokrajin, saj je to že moj šesti članek o tem. Toda moral sem ponovno spregovoriti, kajti takšno ignoriranje Ustave Republike Slovenije, kot jo izvajajo od ljudstva izvoljeni poslanci, presega moje potrpljenje. Pa najbrž ne samo mojega. Ob koncu januarja prejšnjega leta je namreč v državnem svetu potekala razprava o ustanavljanju pokrajin, toda ocena uspešnosti te razprave je bila negativna. Ali drugače, ustanavljanje pokrajin se praktično ni premaknilo iz obstoječega stanja

Vsi, ki spremljamo skorajda neverjetno centralizacijo v naši državi, vemo, da ta ne more prispevati k enakomernosti razvoja posameznih delov Slovenije. In prav to bi morala biti stimulacija poslancem (na vseh ravneh), da ne bi bil 143. člen Ustave Republike Slovenije le formalno upoštevan, temveč tudi realiziran. Je to res slepota? Ali pa za njo stojijo diktati političnih strank, ki ne želijo delnega prenosa oblasti iz centra na pokrajine, ker bi se jim s tem zmanjšala njihova politična moč?

Pred dobrima dvema letoma sem na centralizacijo države javnost opozoril s konkretnimi številkami, ki so, vsaj zame, skrb vzbujajoče. Ali je normalno, da je bilo v Ljubljani takrat kar 26,4 odstotka vseh delovnih mest v Sloveniji? Da se je iz Maribora v Ljubljano dnevno vozilo na delo prek 9600 ljudi in da se je iz Prekmurja v Ljubljano dnevno vozilo več kot 3200 ljudi? O tem, koliko ljudi se je vozilo na delo v Ljubljano iz drugih delov Slovenije, takrat nisem imel podatkov. Gotovo jih ni bilo malo, kar potrjuje dejstvo o dnevnih zastojih na vseh vpadnicah v Ljubljano. Namesto da bi politiki razmislili tudi o drugih posledicah centralizacije države, so kot rešitev perečega problema pomislili na širitev obstoječih obvoznic in celo na gradnjo nove obvoznice okoli Ljubljane, kot je to bilo predstavljeno celo na televiziji. Med drugim je bil predstavljen tudi podatek, da se sedaj v Ljubljano pripelje dnevno kar 11.000 avtomobilov več kot pred desetimi leti. Centralizacijo države potrjuje tudi število raznih komisij, ki jih je bilo predlani 274, lani pa celo 314. Gre seveda za komisije birokratskega aparata Slovenije, ki zaposlujejo določeno število ljudi in davkoplačevalce stanejo nemalo denarja. Očitno so vse vlade skupaj z Državnim zborom Republike Slovenije ignorirale prvi člen Ustave Republike Slovenije, posledično pa tudi 143. člen, pri čemer je prevladal interes političnih strank, da o drugih individualnih interesih ne govorim. Birokratizacija namreč nikoli ni ignorirala določenih vplivnih posameznikov, ki so pri tem videli le svoje osebne interese, saj je za to več kot dovolj primerov iz preteklosti.

Toda vrnimo se k problematiki pokrajin. Če se ozremo v države, ki nas obkrožajo (in tudi širše), bomo ugotovili, da imajo vse definirane pokrajine kot dele celovitega teritorija države. In bistvo teh je, da so nosilke razvoja svoje države. Del centralne oblasti se prenese na pokrajine, ki ob pomoči države (centra) definira svoje razvojne cilje, strategijo in taktiko njegovih razvojnih ukrepov. V tem smislu predvideva 143. člen naše ustave štiri zakone, ki naj bi zagotovili delovanje pokrajin kot samostojnih enot, seveda v povezavi z državo in občinami. Toda v vseh treh desetletjih obstoja naše države so vlade in poslanci v državnem zboru očitno pozabili na ustavo kot temeljni dokument države. Res pa je, da je delovna skupina državnega sveta pred dobrim letom pripravila predlog o pokrajinah, kjer so Slovenijo dobesedno razkosali na petnajst pokrajin in dali Ljubljani poseben status pokrajine. Več kot očitno pa je, da je delovna skupina pri tem povsem ignorirala etnične značilnosti posameznih predelov Slovenije, ki so po mojem izhodiščni dejavnik za definiranje pokrajin in ki so nedvomno neprecenljivo kulturno bogastvo Slovenije. Ali smemo pri definiranju pokrajin odmisлити razliko med posameznimi geografskimi deli države, kot so navade, običaji, jezikovna narečja, folklor, kulinarika, zgodovinska dejstva, pa celo geografske in klimatske razlike?

"Nikoli ne slišimo toliko neresnic kot pred volitvami, med vojno in po lovu."

Ne, prav ti in še ostali etnografski dejavniki pomenijo tradicijo, ki sočasno pomeni nacionalno kulturno bogastvo posameznih delov države, kar pa bi bilo s sprejetjem omenjenega predloga državnega sveta porušeno. Prav na podlagi omenjenih etničnih značilnostih lahko govorimo o naslednjih pokrajinah: Gorenjska, Dolenjska, Štajerska, Koroška, Prekmurje ter primorsko-notranjska pokrajina, kjer dopuščam možnost, da prebivalci tega dela države sami odločijo, ali bi bilo smiselno, da sta to lahko tudi dve pokrajini. Torej šest, največ sedem pokrajin, kar razumejo celo osnovnošolci. Je pa res, da sta v ozki korelaciji čim večje število pokrajin in finančni interes posameznikov, ki v večjem številu pokrajin vidijo večje možnosti za polnjenje svojih žepov, saj se število in vrste pravnih aktov multiplicira s številom pokrajin.

Pravilno definiranje pokrajin nima samo prej navedenih prednosti, temveč te pomenijo tudi doseganje večje demokratičnosti v duhu prvega člena Ustave Republike Slovenije. Namreč ob spremembi volilnega sistema, kar je nujno potrebno, bi v državni zbor prišli iz pokrajin izvoljeni poslanci, ne pa samo poslanci, ki jih po sedanjem volilnem sistemu določijo posamezne stranke tudi takrat, kadar dobijo manj glasov volivcev od protikandidata. S tem pa je volja volivcev izigrana. Tudi odpoklica poslanca iz objektivnih razlogov ne poznamo, kar pa je povezano s pravili poslanske etike. Z določenim olajšanjem pa sem 18. marca prejšnjega leta v časniku Večer prebral mnenje strokovnjakov, da se vendarle približujemo številu osem pokrajin, kar je blizu mojim dosedanjim predlogom.

Naj zaključim ta prispevek s ponovnim apelom za vse politične stranke, zlasti pa za vlado, da v zvezi z ustanavljanjem pokrajin čim prej pripravijo ustrezen projekt ustanavljanja pokrajin, definirajo posamezne faze tega projekta, znotraj posameznih faz projekta pa tudi posamezne procese. Svetujem pa jim, da pri tem poiščejo pomoč pri strokovnjakih za projektni in procesni management na EPF Univerze v Mariboru ali na EF Univerze v Ljubljani, saj je več kot evidentno, da tega do sedaj politične stranke same niso bile sposobne realizirati, pri čemer nisem zasledil njihove slabe vesti.

In ker nove volitve niso več zelo daleč, naj bi posamezne politične stranke glede svojih predvolilnih obljub, med katere sodi tudi spoštovanje Ustave RS in s tem tudi njenega 143. člena, upoštevale Bismarkovo misel: "Nikoli ne slišimo toliko neresnic kot pred volitvami, med vojno in po lovu." Bralci pa naj sami presodijo, ali ta misel velja tudi v našem političnem okolju.